

İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışma Üzerine Algıları

Serpil DEMİREZEN*
Nadire Emel AKHAN**

Özet

Bu araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin ders çalışma algılarını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda 2011-2012 eğitim öğretim döneminde Ankara merkezde orta sosyoekonomik düzeyde bir okulun 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile nitel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflardan 90 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğrencilere açık uçlu soruların yer aldığı bir anket uygulanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde veri çözümleme yaklaşımlarından betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde çalışma grubundaki öğrencilerin klasik ders çalışma yöntem ve tekniklerini bildikleri ancak farklı çalışma yöntemleri konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Öğrenciler çoğunlukla ders çalışmayı sevmelerine rağmen sıkıcı bulmakta, ders çalışmayı yapılması zorunlu bir görev olarak algılamaktadırlar. Ayrıca çoğunlukla gelecekte başarılı olabilmek, iyi bir liseye devam edebilmek, üniversiteyi kazanıp iyi bir meslek sahibi olabilmek için derslerine düzenli olarak çalışmalarını gerektiğini ifade etmektedirler.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, öğrenci, ders çalışma, algı

The Perceptions Of Primary School Students On Studying Lesson

Abstract

The aim of this study is to analyse the perceptions of primary school students on studying lesson. To realize this aim, a qualitative research was done with the sixth, seventh and eighth grade students of a school having a normal socio economic status in the centre of Ankara in the 2011-2012 educational years. The study group of the research consisted of 90 students from the sixth, seventh and eighth grades. A questionnaire form including open-ended questions was applied to the students in the study group. Descriptive analysis, one of the data analysis approaches, was used to resolve the research data. The results of the research showed that the students in the study group knew the classical methods and techniques to study lesson but they didn't know about different methods to study very well. The students found it boring to study lesson and considered studying lesson as a compulsory task although they liked studying lesson. In addition, they expressed that they had to study lesson mostly in order to be successful in the future, to enter a good high school, to win the university exam and to have a good job.

Key Words: The primary school, student, studying lesson, perception

* Dr. M.E.B, Telsizler Ortaokulu, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Ankara. serpil.demirezen@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D. neakhan@akdeniz.edu.tr

Giriş

Günümüz dünyasında bilimsel, teknolojik, ekonomik ve politik gelişmeler hızla yaşanmakta, buna paralel olarak ilgili sistemlerde köklü değişiklikler yapılmaktadır. Bilginin üretimi ve paylaşımında sınırsız imkânlar sahip olduğumuz 21.yüzyılda eğitim sistemlerinin de tüm bu gelişmeler doğrultusunda yenilenmeleri kaçınılmazdır. Eskiden yalnızca kendilerine sunulan bilgilerle akademik yönden başarılı olmaları beklenen öğrenciler, günümüzde kendilerini aktif kılan öğrenme süreçleri içinde bilgiye ulaşma imkânına sahiptirler.

Bilgi ve teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlediği dünyada, toplumun ve bireylerin ihtiyaçları da değişmektedir. Bireylerin gelişen teknolojiye uyum sağlayabilmeleri ve bilgi birikimi elde edebilmeleri için nitelikli bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Bu nedenle eğitim kurumları öğrencilere verimli çalışmayı sağlaması için destek olmalıdır. İstenilen nitelikte bir eğitimin gerçekleşmesi, öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmeleri ile gerçekleştirilebilir (Avcı ve Nazlı, 2006, s.26). Bu noktada öğrencilerin bilgiye ulaşmada sahip oldukları çalışma alışkanlıkları ve ders çalışırken kullandıkları yöntemler kalıcı öğrenmenin ve dolayısıyla başarının en önemli unsurudur.

Bilgi çağında yaşayan bireylerin, bilgiye erişme yollarını bilmeleri, ulaştıkları bilgileri kullanabilmeleri ve yeni bilgiler üretebilmeleri gereklidir. Bireylerin bu niteliklere sahip olmalarının en etkili yolu, onların nasıl öğreneceklerini öğrenmeleri, daha kalıplaşmış bir deyişle "öğrenmeyi öğrenmeleri" ile olanaklıdır (Özer, 1998, s.149). Öğrenmeyi öğrenme, öğrencinin öğrenme etkinliği ile ilgili sorumluluğu taşıması ve buna yönelik etkinlikleri gerçekleştirebilmesidir (Güven, 2004, s.3). Öğrencinin öğrenme işine katılması çalışma alışkanlıklarını ne kadar bildiğine ve bu alışkanlıkları ne kadar uygun kullanabildiğine bağlıdır (Tay, 2005, s.210).

Öğrencilerin öğrenmeyi öğrenebilmeleri için öncelikle kendilerini öğrenme özellikleri bakımından tanımaları gereklidir. Örneğin, serin mi yoksa sıcak bir ortamda mı daha iyi öğrenebiliyorlar? Kendi başlarına mı yoksa birisiyle çalışarak mı öğrenmeyi tercih ediyorlar? Bunların yanı sıra, öğrencilerin öğrenmede yararlanabilecekleri çeşitli teknikleri de bilmeleri ve kullanabilmeleri gereklidir. Örneğin, öğrenmeyi sağlayıcı hangi teknikler vardır? Bunları ne tür öğrenmelerde ve nasıl kullanabilirler? Kısacası, öğrenciler hem kendi öğrenme özelliklerini tanıyarak hem de öğrenmede yararlanılan teknikleri bilip kullanarak öğrenmeyi öğrenebilirler ve etkili öğrenmeyi gerçekleştirebilirler (Özer, 1998, s.150). Yeterince güdülenmiş bir öğrenci, öğrenmeye hazır hale gelmiş ve öğrenme için zaman ayırmaya istekli demektir. Öğrencinin öğrenme için ayrılan zamanı tam olarak kullanması, bu zaman ötesinde çalışmayı isteyip istememesi, çalışma koşullarındaki zorluk, engellemelere karşı direnci ve başarısızlık karşısında yılgınlık göstermesi de öğrenmeyi etkileyen etmenlerdir (Fidan, 1996, s.83).

Öğrenmeyi öğrenmek, insanın kendini saran gerçekleri, değerleri sorgulamayı, sorun çözmeyi öğrenmesidir. Bunun için insan araştırır, inceler, gözlem yapar, denemelere girer, bilenlerle görüşür, sorular sorar, okur. Öğrenmeyi öğrenmek, buluş yoluyla öğrenmeyi gerektirir. Belli bir sorunla ilgili bilgileri çözümlenme, algılama, kavramsallaştırarak soyutlama ve genelleme, öğrencinin etkinliği ile yapıldığında öğrenci öğrenmeyi öğrenir ve buluş yoluyla öğrendiklerini pekiştirir. İnsan kendine ve içinde yaşadığı çevreye, evrene, topluma, ulusa, insanlığa ilişkin bilimsel gerçekleri tanıma gereksinmesini ancak öğrenmeyi iyi bildiğinde karşılayabilir. Bunun için öğrencinin öğrenim görevlerine ve yaşamına ilişkin sorunlarını çözmeyi öğrenmesi desteklenmeli ve geliştirilmelidir (Başaran, 2005, s.436).

Öğrenmenin tam olarak gerçekleşmesi; öğretmenin etkili öğretim yöntemlerini uygun eğitim ve öğretim ortamları hazırlayarak kullanması ve öğrencinin etkili ders çalışma alışkanlığını kazanmasına bağlıdır. Genellikle öğrencilere Matematik, Fen Bilgisi, Türkçe vb. dersleri, değişik yöntemlerle öğretilmeye çalışılmakta fakat öğrencinin bu dersleri nasıl öğrenmesi gerektiği hakkında pek az bilgi verilmektedir. Öğrencilerin hangi derse hangi çalışma alışkanlıklarını kullanarak çalışacağını bilmemesi öğrencilerin verimli ders çalışabilmesini olumsuz etkilemektedir (Yörük, 2007). Verimli çalışma, öğrencinin zamanını, belirlenmiş hedefler ve saptanmış öncelikler doğrultusunda programlı ve verimli şekilde kullanmasıdır (Yeşilyaprak, 2003, s.129).

Ders çalışma becerileri; zaman kullanımı, zihinsel depolama biçimleri ve bilgiyi düzenleme, motive olma ve üstlendiği görevlere yoğunlaşması gibi geniş bir davranış alanı ve tutumları içerebilir (Gadzella & Williamson, 1984). Herkesin kendine özgü bir öğrenme biçimi vardır. Görseller okuyarak, işitseller dinleyerek daha iyi öğrenirler. Kimileri iyi yapılandırılmış kaynakları ve etkinlikleri tercih ederken, diğerleri bağımsız çalışmayı, açık uçlu problemleri çözmeyi araştırmayı tercih edebilir. Öğrenme ortamının ses, ısı, ışık gibi özellikleri ve vücudun duruş biçimi ile ilgili tercihler de kişilere göre değişkenlik gösterir (Açıkgöz, 2005, s.56). Öğrenmeyi öğrenme sürecinde, öğrencilerin kendilerine uygun çalışma yöntemlerini bilmeleri ve uygulamaları gerekir. Literatürde çalışma alışkanlıkları/yöntemleri, öğrenme stratejileri gibi başlıklar altındaplanlı çalışma, not tutma, dinleme, aralıklı tekrar, okuma, test yapma vb. gibi öğrencilerin ders çalışırken kullanabilecekleri ve başarıya olan etkisi kanıtlanmış pek çok çalışma ve kaynak yer almaktadır (Weinstein & Mayer, 1986; Özer, 1993; Uluğ,1995; Davis & Hult, 1997; Somuncuoğlu ve Yıldırım,1998).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin ders çalışma algılarını tespit etmektir. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlköğretim öğrencileri, düzenli ders çalışmayı nasıl açıklamaktadırlar?
2. İlköğretim öğrencileri, düzenli ders çalıştıklarını düşünmekte midirler?
3. İlköğretim öğrencileri, ders çalışmaya yönelik düşüncelerini nasıl açıklamaktadırlar?
4. İlköğretim öğrencileri, ders çalışmaya yönelik duygularını nasıl açıklamaktadırlar?
5. İlköğretim öğrencileri, ders çalışmaya yönelik yöntemlerini nasıl açıklamaktadırlar?
6. İlköğretim öğrencileri, ders çalışırken kendilerine yardımcı olan kişileri nasıl açıklamaktadırlar?
7. İlköğretim öğrencilerinin, ders çalışmanın zevkli hale gelmesi için önerileri nelerdir?
8. İlköğretim öğrencilerinin, yetişkin olduklarında çocuklarına / öğrencilerine ders çalışmanın önemini açıklama konusundaki görüşleri nedir?
9. İlköğretim öğrencileri, düzenli ders çalışma ile ilgili hangi metaforları geliştirmişlerdir?

Yöntem

Betimsel tarama modelinin benimsendiği bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2005). Araştırmanın verileri açık uçlu sorular ile toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2011-2012 eğitim öğretim döneminde Ankara merkezde orta sosyoekonomik düzeyde bir okulun ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflardan 90 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veriler açık uçlu soruların yer aldığı bir anket ile toplanmıştır. Açık uçlu sorular, araştırmacının incelemek istediği olguyu esnek ve sınırlamadan ele alma olanağını verir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 91). Böylece, önceden belirlenen anket kategorilerine bağlı kalımsızın insanların deneyimleri, düşünceleri, duyguları ve bilgileri hakkında doğrudan bakış açıları yakalanabilir (Patton, 2002).

Çalışmada araştırmacılar tarafından veri toplamak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan on yedi maddelik görüşme formu oluşturulmuştur. Bu görüşme formu için, önce ilgili alan yazın incelenmiş, daha sonra sosyal bilgiler öğretmenleri ve alan uzmanları ile konu hakkında görüşmeler yapılarak bir soru havuzu oluşturulmuştur. Bu soruların ifade edilmiş biçimleri, sorulma sırası ve içeriklerine ilişkin olarak alan uzmanlarının görüşleri çerçevesinde çalışılarak soru sayısı belirlenmiştir. Bu sorular çalışma grubunun haricinde başka bir grup öğrenciye uygulanarak pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma sonrası öğrencilerden gelen dönütler ve akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda, sorularda düzeltmeler yapılarak soru formundaki soru sayısı on olarak belirlenmiştir. Öğrencilere, genel olarak bu formda, düzenli ders çalışma denildiğinde ne anladıkları, düzenli ders çalışma hakkındaki duygu ve düşünceleri, düzenli ders çalışma yöntemleri gibi sorular sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde veri çözümlene yaklaşımından betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen nitel verilerin sayısallaştırılması yoluna gidilerek veriler frekanslarla birlikte sunulmuştur. Bulguların sunumunda öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.224).

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde bulgular, tablolarda frekanslar biçiminde sunulmuş ve araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

1. İlköğretim öğrencileri, düzenli ders çalışmayı nasıl açıklamaktadırlar?

Tablo 1: İlköğretim Öğrencilerinin Düzenli Ders Çalışmaya Yönelik Açıklamaları

Düzenli ders çalışma;	f
Sınavlara hazırlanmak	23
Test çözmek	19
Ödev yapmak	14
Yeteri kadar ders çalışmak	12
Çok çalışmak	9
Tekrar etmek	6
Derse kendini vermek	3
Düzenli- kurallı	2
İstekli çalışmak	2

Öğrencilere ilk olarak düzenli ders çalışmadan ne anladığı sorulduğunda (f=23) sıklıkla *sınavlara hazırlanmak*, (f=19) sıklıkla *test çözmek*, (f=14) sıklıkla *ödev yapmak*, (f=12) sıklıkla

yeteri kadar ders çalışmak, (f=9) sıklıkla çok çalışmak, (f=6) sıklıkla tekrar etmek, (f=5) sıklıkla derse kendini vermek, (f=2) sıklıkla istekli çalışmak cevabı vermişlerdir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde öğrenciler düzenli ders çalışmayı genel olarak sınavlar için yaptıkları çalışmalar şeklinde açıklamışlardır. Bu durum ülkemizde ortaöğretime geçişte çoktan seçmeli sorulara dayalı sınav uygulamasının olmasına bağlanabilir. Öğrencilerin bu sınavlara hazırlanmak için düzenli çalışmanın yanı sıra test çözme becerilerinin gelişmesi gerektiği düşüncesine sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, “*Düzenli ders çalışma sınavlara hazırlanmaktadır. Hem okuldaki yazılılara hem de SBS’ye çalışmak düzenli olmalıdır. Okulda yazılılara düzenli çalışmazsak konular yetişmez (42)*”, “*Düzenli çalışmak sık sık test çözmektir (33)*”, “*Düzenli ders çalışmak verilen ödevleri okuldan gelir gelmez bitirmektir (55)*”, “*Düzenli ders çalışmak çok çalışmak ve başarı olmaktır (35)*”, “*Konuları, dersleri bol bol tekrar etmektir (69)*”, “*Derse kendini vermektir dersi derste öğrenmektir (71)*”, “*Düzenli ve kurallı bir şekilde ders çalışmaktır. Ders çalışırken düzenli ve kurallı olarak çalışmak gerekir (8)*”, “*İstekli ders çalışmaktır. İstekli çalışan karşılığını alır (50)*” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

2. İlköğretim öğrencileri, düzenli ders çalıştıklarını düşünmekte midirler?

Tablo 2: İlköğretim Öğrencilerinin Kendi Ders Çalışmalarına Yönelik Düşünceleri

Düzenli ders ...	f
Çalışırım	66
Çalışmıyorum	24

Öğrencilere düzenli ders çalışıp çalışmadıkları sorulduğunda (f=66) sıklıkla düzenli ders çalışırım, (f=24) sıklıkla düzenli ders çalışmıyorum cevabı vermişlerdir.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun düzenli ders çalıştıklarını düşündükleri görülmektedir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlarda bazı öğrenciler, özellikle kendilerince düzenli çalıştıklarını düşünmelerine karşın ailelerinin ya da öğretmenlerinin aynı düşüncede olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin, ailelerin ve öğretmenlerin düzenli çalışma kavramını farklı yorumladıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Ayrıca düzenli çalışmadığını söyleyen öğrenciler de uygun çalışma ortamlarına sahip olmadıklarını ya da okulda verilen ödevlerin fazla olmasını ders çalışmaya engel olarak gördüklerini söylemişlerdir. Bu durum öğrencilerin bazıları tarafından, ödev yapma ile ders çalışmanın birbirinden farklı durumlar olarak algılandığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerden bazıları, “*Düzenli ders çalışırım ama yinede sınavlardan kötü alıyorum (15)*”, “*Düzenli ders çalışıyorum. Günde 150-200 soru çözüyorum, Kaynak kitaplarından ve test kitaplarından yararlanıyorum (21)*”, “*Çok düzenli ders çalışırım. Düzenli ders çalıştığım*

için derslerim yani notlarım çok iyidir (30)”, “Kendimce evet. Ama ailem öyle düşünmüyor. Notlarımda iyi aslında (36)”, “Düzenli ders çalışamıyorum çünkü ödevlerim çok fazla oluyor. Hepsine yetişemiyorum (48)”, “Çalışamıyorum çünkü kardeşim rahatsız ediyor. Çalışma odam yok(82)”, “Düzenli ders çalışamıyorum çünkü okuldan yorgun geliyorum. Canım çalışmak istemiyor (88)” şeklinde cevaplar vermişlerdir.”

3. İlköğretim öğrencileri, ders çalışmaya yönelik düşüncelerini nasıl açıklamaktadırlar?

Tablo 3: İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışmaya Yönelik Düşünceleri

Ders çalışmayı ...	f
Seviyorum	49
Sevmiyorum	23
Değişiyor	18

Öğrencilere ders çalışmaya yönelik düşünceleri sorulduğunda (f=49) sıklıkla ders çalışmayı seviyorum, (f=23) sıklıkla ders çalışmayı sevmiyorum, (f=18) sıklıkla ders çalışmaya yönelik duygularının duruma göre değiştiğini söylemişlerdi.

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin çoğunlukla ders çalışmayı sevdiğikleri görülmektedir. Görüşmelerden elde edilen bulgularda ders çalışmayı sevdiğini söyleyen öğrenciler, bilgi edinmenin ve başarılı olmanın temel şartını düzenli ders çalışmak olarak ifade etmişlerdir. Ders çalışmayı sevmeyen öğrenciler ise okulda zaten çok yorulduklarını, ödev yüklerinin fazla olduğunu ve kendi sosyal hayatlarına vakit ayırmak istediklerini söylemişlerdir. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı da ders çalışmayı bazen sevdiğiklerini, bazen de sevmediklerini söylemişlerdir. Bu bulgulara göre öğrencilerin, ders çalışmak ve fazla ödev yapmak zorunda olduklarında ders çalışmayı sevmedikleri, ancak öğrenme ihtiyacı hissettikleri ve sevdiğikleri dersler söz konusu olduğunda ise ders çalışmayı sevdiğikleri söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, *“Ders çalışmayı seviyorum. Başarılı olmak için düzenli çalışmak gerekir (39)”, “Seviyorum çünkü bilgili olursun dersler zevkli olur. Daha başarılı oluruz (2)”, “Ders çalışmayı seviyorum hem eğlenceli hem de bilgi verici hissi vardır. Zamanı boşa harcamamak gerekir (66)”, “Seviyorum. Okulda yaptıklarımızı tekrarlarız, bilgilerimizi tazeleriz okulda daha çok parmak kaldırır derse daha çok katılırız (27)”, “Sevmiyorum çünkü okulda çok yazı yazıyoruz eve gidince çalışamıyorum (21)”, “Sevmiyorum çünkü bazen kendime de vakit ayırmak istiyorum. Eğlenmek, arkadaşlarımla gezmek gibi(19)”, “Ders çalışmayı sevmiyorum. Okuldan geldiğimde yorgun oluyorum. Her şey üstüme üstüme geliyor (25)”, “Ders çalışmayı seviyorum ama bazen de hiç çekemiyorum. Boğuluyorum (16)”, “Aslında ders çalışmak gerekli ama zor konular gelince hiç çalışmak istemiyor canım (60)”, “Bazen o kadar çok ödevim oluyor ki sıkıntıdan ağlıyorum. Bazen geceleyin bile yatamıyorum ödevler*

yüzünden. *Aslında severim ders çalışmayı ama her zaman değil (43)*”, şeklinde cevaplar vermişlerdir.

4. İlköğretim öğrencileri, ders çalışmaya yönelik duygularını nasıl açıklamaktadırlar?

Tablo 4: İlköğretim Öğrencilerinin Kendilerine Ders Çalışması Söylenildiğinde Duyguları

Ders çalışmam gerektiğinde	f
Kötü hissederim	37
Onları haklı bulurum	18
Sıkılırim	12
Baskı hissederim	9
Sorumluluklarımı hatırlarım	9
Zorunluluk hissederim	5

Öğrencilere, ailen veya öğretmenlerin sana ders çalışman gerektiğini söylediğinde neler hissedersin diye sorulduğunda, öğrencilerden toplam (f=63) sıklıkla olumsuz yönde kötü hissederim, sıkılırim, baskı hissederim, zorunluluk hissederim gibi cevaplar gelmiştir. Öğrencilerden toplam (f=27) sıklıkta ise onları haklı bulurum, sorumluluklarımı hatırlarım cevabı gelmiştir.

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin çoğunlukla ailelerini, öğretmenlerini haklı bulsalar bile kendilerine baskı yapıldığını hissettikleri görülmüştür. Sürekli ödevlerini yapmaları, ders çalışmaları gerektiği söylenen öğrenciler hem ailelerine ve öğretmenlerine hak vermekte, hem de bu durumun kendi üzerlerinde baskı oluşturduğunu ve sıkıntı yarattığını söylemektedirler. Dıştan gelen bir baskı ile ders çalışmak zorunda kalan öğrencilerin olumsuz duygular içine girdikleri söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, *“Kendimi kötü hissedirim. Çünkü bu benim yetersiz olduğumu ifade eder (42)”*, *“Sıkılıyorum. Çünkü zaten ödevlerimi onlar söylemese de yaparım. Ama onlar sorunca içimden yapmak gelmiyor. Üstelik o zaman daha ödevini yapmamış diyorlar (29)”*, *“Beni düşündüklerini bilirim ama çok üstüme gelirlerse bir baskı hissedirim. Sonuçta ben ders çalışmam gereken zamanı daha iyi bilirim (22)”*, *“Haklı olsalar bile üstümde baskı hissediyorum ve ödev yapma isteğim azalıyor (3)”*, *“Ders çalış dediklerinde onları haklı bulurum. Çünkü başarılı olmamı ve iyi bir meslek sahibi olmamı istiyorlar (18)”*, *“Ders çalışmamı istediklerinde sorumluluklarımı hatırlarım. Okuyup bir yerlere gelmem geleceğim için önemlidir (85)”* şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Tablo 5: İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışmaya Yönelik Duyguları

Ders çalışırken	f
Mecburiyet	21
Zorunluluk	12
Sıkıntı	9
Sorumluluk	18
Hedeflerim	16
Başarı	12
Büyüdüğümü hissedirim	2

Öğrencilere ayrıca ders çalışmaya yönelik duyguları sorulduğunda, toplam (f=42) sıklıkla olumsuz yönde mecburiyet, zorunluluk, sıkıntı cevapları verilirken, toplam (f=48) sıklıkla olumlu yönde sorumluluk, hedeflerim, başarı ve büyüdüğümü hissedirim cevapları gelmiştir.

Bu bulgulara göre, öğrenciler ders çalışmayı gelecekte başarılı olmak için zorunlu olarak yapılması gereken bir şey olarak görmekte-dirler. Bu zorunlu çalışmayı gerçekleştirdikleri zaman hedeflerine ulaşmada başarılı olacaklarına inanmaktadırlar. Aynı zamanda ders çalışmanın kendi sorumlulukları olduğunun da farkındadırlar. Elde edilen bulgular, ders çalışmanın öğrenciler tarafından daha çok olumlu duygularla ifade edildiği söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, “*Ders çalışırken üstümde bir mecburiyet hissedirim. Mecbur olduğumuz için ödevlerimizi yapmalıyız (18)*”, “*Ders çalışırken zorunluluk duyuyorum. Çalışsam ödevler birikiyor. Sonra üstüme üstüme geliyor ödevler (2)*”, “*Kesinlikle sıkıntı hissediyorum. Şimdi dışarıda oynasaydım diye geçiyor içimden ve sıkılıyorum (61)*”, “*Ders çalışırken sorumluluklarımı hissediyorum. Sorumluluklarımı yerine getirirsem başarılı olurum (47)*”, “*Ders çalışınca kendimi hedeflerime bir adım daha yaklaşmış hissediyorum. Bu da beni mutlu ediyor (11)*”, “*Ders çalışıp çalışıp başarılı olunca kendimle gurur duyuyorum (56)*”, “*Ders çalışırken biraz daha geleceğe yaklaşıyorum bu da büyüdüğümü hissettiriyor (31)*” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

5. İlköğretim öğrencileri, ders çalışmaya yönelik yöntemlerini nasıl açıklamaktadırlar?

Tablo 6: İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışmaya Yönelik Yöntemleri

Ders çalışırken yöntemlerim	f
Özet çıkarırım	23
Ezberlerim	21
Tekrar ederim	19
Sessiz bir ortam	16
Test çözerim	11

Öğrencilere ders çalışmaya yönelik hangi yöntemleri kullandıkları sorulduğunda (f=23) sıklıkla özet çıkardıklarını, (f=21) sıklıkla ezber yaptıklarını, (f=19) sıklıkla tekrar ettiklerini,

(f=16) sıklıkla sessiz bir ortamda çalıştıklarını, (f=11) sıklıkla test çözdüklerini ifade etmişlerdir.

Beşinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin ders çalışma yöntemleri olarak konu tekrarına dayalı bireysel çalışma yöntemlerini sıraladıkları görülmüştür. Ayrıca sessiz bir ortamda çalışmak da öğrenciler tarafından bir yöntem olarak belirtilmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin genel geçer yöntemleri sıraladıkları, buna karşın bireysel olarak geliştirdikleri herhangi bir yöntemden söz etmedikleri dikkat çekmektedir. Buradan, öğrencilerin geleneksel çalışma yöntemlerine alternatif olarak kendi yöntemlerini geliştirme noktasında yaratıcı düşünemedikleri sonucu çıkarılabilir.

Öğrencilerden bazıları, “*Ders çalışırken özet çıkarıyorum. Sonra okuyunca kolay oluyor. Öyle daha iyi anlıyorum (8)*”, “*Ders çalışırken her konunun özetini çıkarırım. Böylece sınavdan önce hızlıca okur çalışırım (11)*”, “*Zor dersleri ezberleyerek çalışmaya çalışırım. Yoksa hemen unutuyorum (13)*”, “*Ders çalışma yöntemim ezber yapmaktır. Ezberlersem hiç unutmam (15)*”, “*Bolca tekrar ederek ders çalışırım (32)*”, “*Sessiz bir ortamda ders çalıştığımda aklıma daha fazla giriyor (50)*”, “*Test çözüyorum konuları öğrenmek için. Her gün test çözerim (47)*” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

6. İlköğretim öğrencileri, ders çalışırken kendilerine yardımcı olan kişileri nasıl açıklamaktadırlar?

Tablo 7: İlköğretim Öğrencilerine Ders Çalışırken Yardımcı Olan Kişiler

Ders çalışırken...	f
Yardım eden yok	43
Annem- babam yardım eder	27
Ablam- ağabeyim yardımı eder	15
Akraba – komşu yardım eder	5

Öğrencilere ders çalışırken kendilerine yardımcı olan kimler olduğunu sorulduğunda (f=43) sıklıkla kendilerine yardım eden olmadığını, (f=27) sıklıkla anne ve babalarının yardım ettiğini, (f=15) sıklıkla abla ve ağabeylerinin yardım ettiğini, (f=5) sıklıkla ise akraba (yenge, dayı, teyze vs.) ve komşu yardımını aldıklarını, ifade etmişlerdir.

Altıncı alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, ders çalışırken yardımcı olan kimsenin olmadığını söyleyen öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Görüşmelerden elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin, evde veya yakın çevrede kendinden büyük, okul çağında veya okul çağını henüz tamamlamış yaşça daha büyük kişiler bulunmuyorsa, ayrıca anne-baba eğitim durumları da yetersiz ise yardım almadan ders çalıştıklarını göstermektedir. Ders çalışırken yardım aldığını söyleyen öğrencilerin de daha çok ailesinden ve yakın çevresinden faydalandıkları söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, “*Derslerime yardımcı olabilecek çevremde ve ailemde kimse yok (11)*”, “*Derslerimde yardımcı olabilecek yok. Evde bu konuları sadece ben biliyorum (29)*”, “*Ödevlerimi yaparken evde kimse yardım etmiyor. Kendim yapıyorum. Çünkü kardeşlerim küçük, annem ve babam ise konuları bilmiyorlar (33)*”, “*Derslerime evde kimse yardım etmez. Ödevlerimi kendim yapmam gerekiyormuş (61)*”, “*Annem ve babam ödevlerime çok yardımcı olur (1)*”, “*Derslerime en büyük yardımcım annemdir. Her şeyi bilir ve tüm ödevlerime yardım eder (29)*”, “*Ablam evde derslerime her konuda yardımcı olur (45)*”, “*Derslerde takıldığım yerlerde komşumuz yardımcı olur. Kafama takılanları soruyorum (8)*”, “*Yapamadığım soruları yengeme soruyorum. Kendisi derslerimde bana yardımcı oluyor (77)*” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

7. İlköğretim öğrencilerinin, ders çalışmanın zevkli hale gelmesi için önerileri nelerdir?

Tablo 8: İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışmanın Zevkli Olması İçin Önerileri

İdeal ders çalışma	f
Oyun oynayarak	21
Dersleri eğlenceli hale getirerek	18
Sohbet havasında çalışarak	15
Konuları görselleştirerek	13
Az ödev yapıp bol ara vererek	12
Sadece hafta sonu çalışarak	11

Öğrencilere ders çalışmanın nasıl zevkli hale getirilebileceği sorulduğunda (f=21) sıklıkla oyun oynayarak, (f=18) sıklıkla dersleri eğlenceli hale getirerek, (f=15) sıklıkla sohbet havasında çalışarak, (f=13) sıklıkla konuları görselleştirerek, (f=12) sıklıkla az ödev yapıp bol ara vererek, (f=11) sıklıkla ise sadece hafta sonu çalışarak derslerin zevkli olacağını ifade etmişlerdir.

Yedinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, ders çalışmanın zevkli hale gelmesi için öğrencilerin genel olarak çalışmanın içine oyunun ve eğlencenin dâhil edilmesi yönünde fikir belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin ders çalışma gibi zorunlu ve sıkıcı buldukları aktiviteyi oyun gibi eğlenceli bir faaliyetle daha zevkli bir hale getirmeyi istedikleri düşünülebilir. Ayrıca yapılandırmacı yaklaşım gereği derslerin oyun ve keşfetmeye yönelik aktivitelerin öğrencilerde, geleneksel ders çalışma metotları dışında beklenti oluşturduğu da söylenebilir. Bulgulara göre öğrenciler ayrıca bir kişiyle/ bir arkadaşıyla ya da grupta çalışmanın zevkli olabileceğini, ayrıca dinlenmeye de daha fazla vakit ayırmak istediklerini söylemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin, içerisinde buldukları yaş itibarıyla oyuna ve kendi akranları ile birlikte zaman geçirmeye önem verdikleri, ders çalışmanın da oyunla ve akranları ile birlikte daha zevkli hale geleceğini düşündükleri söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, “Dersler oyun oynayarak daha zevkli olabilir. Bazı derslerde oyun oynuyoruz ben o dersleri daha çok seviyorum (21)”, “Dersler oyunlu hale getirilirse çok zevkli olur. Öğrenciler istekli şekilde çalışırlar (9)”, “Dersler bence eğlenceli etkinliklerle işlenmeli hem sıkılmayız hem de daha kolay öğreniriz (27)”, “Ders çalışırken yanımda bir arkadaşım olursa yani grup çalışması yaparsak daha zevkli olur ve her zaman ders çalışmak isterim (44)”, “Ders kitapları bol resimli ve komik resimlerle işleniyor olsa ders çalışmak çok zevkli olurdu. Ders çalışırken eğlenmiş oluruz (61)”, “Zaten okulda ders işliyoruz evde çalışırken az ödev yapmak istiyorum. Ödev aralarında daha çok oyun oynamak isterim (78)”, “Bence ders çalışma sadece hafta sonu olmalı. Zaten okuldan yorgun geliyorum. Hafta sonu çalışmak zevkli olur (55)” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

8. İlköğretim öğrencilerinin, yetişkin olduklarında çocuklarına / öğrencilerine ders çalışmanın önemini açıklama konusundaki görüşleri nedir?

Tablo 9: İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışma Konusundaki Tavsiyeleri

Ders çalışmanın önemini	f
İsteklerine önem vererek	32
Derslerine yardım ederek	21
Ödül- ceza vererek	19
Çalışma ortamı sağlayarak	13
Mesleğin önemini anlatarak	3
Hedef seçmesini söyleyerek	2

Öğrencilere yetişkin olduklarında çocuklarına / öğrencilerine ders çalışmanın önemini nasıl açıklayacakları sorulduğunda çalışma grubundaki öğrenciler cevaplarını (f=32) sıklıkla derslerine yardım ederek, (f=21) sıklıkla ödül- ceza vererek, (f=19) sıklıkla isteklerine önem vererek, (f=13) sıklıkla konuları çalışma ortamı sağlayarak, (f=3) sıklıkla mesleğin önemini anlatarak, (f=2) sıklıkla ise hedef seçmesini söyleyerek şeklinde ifade etmişlerdir.

Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin ileride çocuklarına/öğrencilerine ders çalışma konusunda çoğunlukla onların isteklerini göz önüne alarak tavsiyede bulunacaklarını söyledikleri görülmüştür. Öğrencilerin cevapları incelendiğinde genel olarak yetişkin olduklarında çocuklarına / öğrencilerine ders çalışmanın önemini açıklamada bilinçli ve teşvik edici bir yaklaşım görülmektedir. Yedinci alt probleme ilişkin bulgularda öğrencilerin daha eğlenceli yöntemlerle ders çalışmak istedikleri sonucuna paralel olarak kendileri de birer yetişkin olduklarında çocuklarının / öğrencilerinin bu istekleri doğrultusunda tavsiyelerde bulunacaklarını ifade ettikleri söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, “Öğrencilerimin isteklerine önem verirdim. Çünkü onların çocuk olduğunu düşünürüm her şey ders demek değil derdim. Eğlenmelerine izin verip ders zamanını

hatırlatırdım (33)”, “Derslerine yardım ederdim çocuğumun. Böylece ona önemli yerleri konuları göstermiş ve ders çalışmanın önemini göstermiş olurdu (23)”, “Öğrencime ödül verirdim. Böylece daha çok çalışmak isterdi. Ödevini yapmayınca önce uyarırdım ama ısrarla çalışmamaya devam ederse ceza verirdim (19)”, “Çocuğuma uygun çalışma ortamı hazırlardım. Sürekli çalış demekle olmaz onun ders çalışmayı istemesi için sessiz bir ortam ve isteyeceği şeyleri sağlardım (30)”, “Çocuklarıma meslek seçmenin önemini anlatırım. İyi mesleği olanları örnek veririm. Onlar gibi zengin olmak istiyorsan çok çalışman istiyorsan çok çalışman gerekir derdim (25)”, “Öğrencilere hedeflerini iyi seçmesini söylerim. Çünkü hedefi olan insan daha iyi çalışır. Ayrıca doğru hedefi seçmelerinde yardımcı olsun diye örnekler gösterirdim (39)” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

9. İlköğretim öğrencileri, düzenli ders çalışma ile ilgili hangi metaforları geliştirmişlerdir?

Tablo 10: İlköğretim Öğrencilerinin Ders Çalışma İle İlgili Metaforları

Ders çalışmak	f
Karınca	18
Arı	11
Dolap toplamaya	9
Çalar saat	7
Robot	6
Dağ	6
Bilgisayar	6
Çin işkencesi	4
Ütü yapmak	3
Zorunlu iş	3
Merdiven çıkmak	2
Okyanus	2
Sorumluluğa	1
Uzun yol	1
Öğretmensiz derse	1
Koşmaya	1
Diğer	9

Dokuzuncu alt probleme ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin ders çalışmaya ile ilgili karınca (f=18) / arı (f=11) gibi çalışkanlığı ve sorumluluğu yansıtan metaforları daha çok kullandıkları görülmüştür. Dolap toplama (f=9), ütü yapma (f=3), zorunlu iş (f=3), çalar saat (f=3) gibi metaforlar ise ders çalışmayı zorunluluk olarak algıladıklarını göstermektedir. Okyanus (f=2), uzun yol (f=1), dağ (f=6) gibi aşılması zor engellere benzetenler de bulunmaktadır. Bu bulgular dördüncü alt problemde elde edilen ders çalışmaya yönelik duygulara ilişkin bulgular ile örtüşmektedir. Sonuç olarak öğrencilerin hem ders çalışmanın

kişisel sorumluluk gerektiren bir süreç olduğunun bilincinde oldukları, hem de başarılı olmak için zorunlu olarak ders çalışmaları gerektiğinin farkında oldukları söylenebilir.

Öğrencilerden bazıları, “*Ders çalışmayı karıncalara benzetiyorum. Çünkü sürekli gelip gidip çalışıyorlar (18)*”, “*Ders çalışmayı arıya benzetirim. Arılar en çalışkan hayvanlardır (21)*”, “*Ders çalışmak ütü yapmaya benziyor. Bir sürü çamaşır ütülenmeyi bekler gibi konularda çalışılmayı bekliyor (9)*”, “*Ders çalışmak aynen bir Çin işkencesi gibi geliyor bana (28)*”, “*Ders çalışmak uzun ve bitmeyen merdiveni çıkmak gibi çalış çalış nereye kadar? (34)*”, “*Ders çalışmak büyük bir okyanus gibidir. Sonu gözükmeyen bir okyanus (11)*”, “*Ders çalışmak öğretmensiz derse benzer. Öğretmen varken de ders yaparız yokken de kendimiz çalışırız (20)*”, “*Ders çalışma koşmaya benzer. Koşmak sağlıklıdır ama zor ve yorucudur. Tıpkı ders çalışmak gibi (51)*” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde çalışma grubundaki öğrencilerin klasik ders çalışma yöntem ve tekniklerini bildikleri ancak farklı çalışma yöntemleri konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Öğrenciler çoğunlukla ders çalışmayı sevmelerine rağmen sıkıcı bulmakta, ders çalışmayı yapılması zorunlu bir görev olarak algılamaktadırlar. Ayrıca çoğunlukla gelecekte başarılı olabilmek, iyi bir liseye devam edebilmek, üniversiteyi kazanıp iyi bir meslek sahibi olabilmek için derslerine düzenli olarak çalışmaları gerektiğini ifade etmektedirler. İlköğretim 5. Sınıf öğrencileri üzerinde benzer bir çalışma yapan Demiroğlu (2007)’da genel olarak öğrencilerin ders çalışmayı sevdiğikleri, iyi bir gelecek için ders çalışmanın önemini farkında oldukları sonuçlarına ulaşmıştır. Bu araştırma ile, 6.,7. ve 8. sınıf düzeylerinde de benzer sonuçlara ulaşılmış olduğu görülmektedir. Bu durum ders çalışmanın farklı sınıf düzeylerinde de öğrencilerde benzer duygular ortaya çıkardığını göstermektedir. Bunun yanı sıra ailelerinden/öğretmenlerinden ders çalışmaları gerektiği yönünde uyarı aldıklarında onlara hak verdikleri ama yine de bu zorunluluk dayatıldığında kendilerini kötü hissettikleri tespit edilmiştir. Özcan (2006)’da 4.ve 5. sınıf öğrencileri ile yaptığı araştırmada, ailelerinin ders çalışma sürecine katkılarının olduğu öğrencilerde ders çalışma alışkanlığının oluştuğu, buna karşın evlerinde ders çalışmaya başlamada zorlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın daha büyük yaş grubuna uygulanması nedeniyle ailelerin katkısının daha az olduğu görülmektedir. Ancak ders çalışmaya başlamada zorlanma, her iki yaş grubunda da görülmektedir.

Bu çalışma orta sosyoekonomik düzeydeki bir okulda uygulanmıştır. Farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okullarda da uygulanıp sonuçlar karşılaştırılabilir. Öğrencilerin ders çalışmaya yönelik olumsuz algılarını değiştirmek için ders çalışma yöntem ve teknikleri

hakkında öğrencilere okul rehber öğretmenleri tarafından planlı bir şekilde bilgi verilmesi ve ders çalışmanın önemini kavrayıp davranış haline getirebilmeleri için takibinin yapılması sağlanabilir. Avcı ve Nazlı (2006), araştırmalarında sınıf rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarını ve çalışma alışkanlıklarını olumlu yönde etkilediğini belirlemişlerdir. Bu doğrultuda ders çalışma yöntemleri, öğrenci motivasyonunu artırma teknikleri hakkındaki akademik çalışmalardan faydalanarak öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi önerilebilir. Okul-aile işbirliği yapılarak ailelerin planlı/düzenli çalışma, ödev yapma, öğrenci motivasyonunu sağlama konularında bilgilendirilmesi sağlanabilir. Nitekim aileler ve öğretmenler, öğrencileri sürekli olarak ders çalışmaları yönünde uyardıklarında öğrencilerin bu durumdan duydukları rahatsızlığın farkında olmayabilirler. Bu noktada öğrencilerin de istekleri göz önüne alınarak onlara hedef koyma konusunda yardımcı olarak, yol gösterici bir tutumla yaklaşmak daha doğru olabilir. Doğru şekilde yönlendirilen, başarısının takip ve teşvik edildiğini gören öğrencilerin, daha yüksek başarılar elde etmek için çaba göstermesi kaçınılmazdır.

Kaynakça

- Açıkgöz, K.Ü. (2005). Aktif Öğrenme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Avcı, Y. ve Nazlı, S. (2006). Ders Çalışma Alışkanlıkları, Akademik Başarıları ve Sınav Kaygıları Üzerindeki Etkisi. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15, 21-43.
- Başaran, İ.E. (2005). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Davis, M. and Hult, R. (1997). Effect of Writing Summaries as a Generative Learning Activity During Note Taking, Methods and Techniques. *Teaching of Psychology*. 24-1.
- Demiroğlu, M. A. (2007). Ders Çalışmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri (İlköğretim 5. Sınıf Örneği). *Milli Eğitim Dergisi*. 173, Kış, 112-124.
- Fidan, N. (1996). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Alkım Yayınları.
- Gadzella, B. M. and Williamson, D. W. (1984). Study Skills, Self-Concept, and Academic Achievement. *Psychological Reports*. 54, 923-929.
- Güven, M. (2004). *Öğrenme Stilleri İle Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (12.Baskı). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Özcan, G. (2006). *İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Ders Çalışma Alışkanlıkları ve Ortamlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özer, B. (1993). Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Ders Çalışmadaki Yeterliliği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Özer, B. (1998). Öğrenmeyi Öğretme. A. Hakan (Ed.). *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. (3rd ed). Sage Publications, Thousands Oaks, CA.
- Somuncuoğlu, Y. ve Yıldırım, A. (1998). Öğrenme Stratejileri: Teorik Boyutları, Araştırma Bulguları ve Uygulama İçin Ortaya Koyduğu Sonuçlar. *Eğitim ve Bilim*. 22(110), 31-39.
- Tay, B. (2005). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(1), 209- 225.
- Uluğ, F. (1995). Okulda Başarı: Etkili Öğrenme ve Ders Çalışma Yöntemleri. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Weinstein, E. C. & Mayer, R. (1986). *The Testing of Learning Strategies: Handbook of Research on Teaching*. New York: Macmillan Company.
- Yeşilyaprak, B. (2003). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. 6. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yörük, D. (2007). *Lise Öğrencilerinin Akademik Başarıları, Başarı Korkuları ve Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

